

Fekete Zoltán

Hogyan hat a kontrolling szakmára a Power BI, mint új trend?

ÖSSZEFOGLALÁS

Korunk folyamatosan változó világában fontos, hogy lépést tartsunk a szakmai trendekkel. Egy jó kontroller amellett, hogy rendelkezik a megfelelő szakmai tudással innovatív is és figyelni az újdonságokat, a digitalizáció adta lehetőségeket, hogy még pontosabb információt tudjon nyújtani a vezetők számára. Emiatt érdemesnek gondoltam megvizsgálni jelen cikk keretében, hogy mennyire kell figyelnie napjaink kontrolling munkatársának a Power BI elterjedésére. A kutatás során bemutattam, hogy mit érdemes tudni a rendszerről, milyen előnyökkel jár annak használata, illetve megvizsgáltam a munkaerőpiacon megfigyelhető trendeket is arra vonatkozóan, hogy mennyire várják el a munkáltatók a Power BI tudást a jelöltektől, végezetül pedig levontam a megfelelő következtetéseket a kontrollerek Power BI tudásának szükségességével kapcsolatban.

Kulcsszavak: Power BI

BEVEZETÉS

Napjaink gyakran változó világában fontos, hogy lépést tartsunk a szakmai újításokkal. A kontroller szakma a kialakulása óta rengeteget változott, az elmúlt évtizedekben főként a digitalizáció hatásai figyelhetők meg a területen. A korábban drágának számító modern rendszerek ma már széleskörben elérhetőek, így egyre jobban terjed használatuk. Ennek köszönhetően mára minden vállalatnak szembe kell néznie azzal, hogy melyek azok a szolgáltatások, amik legjobban segítik a hatékonyságuk növelését, hozzájárulva a jobb működés eléréséhez. Az utóbbi időben egyre többet hallani a Power BI használatáról, így fontosnak tartom annak vizsgálatát jelen cikkkel, hogy kontrollerként mennyire kell figyelniünk erre a trendre.

ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN MEGISMERTETÉSE

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy hogyan hat a kontrolling szakmára a Power BI, mint új trend. A téma részletesebb kifejtése során felhasználtam a területre irányuló internetes és nyomtatott szakirodalmat, illetve megvizsgáltam a különféle állásportálokon megfigyelhető trendeket a kutatás tárgyára vonatkozóan. Mindezek segítségével szekunder adatok alapján készítettem el jelen kutatást.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR

Horváth Péter a kontrolling szakma kiemelkedő alakja az alábbiak szerint határozta meg a kontrolling fogalmát: a kontrolling a vezetés alrendszere, mely a tervezést, az ellenőrzést, valamint az információellátást koordinálja. (Horváth, 1978)

Egy másik megfogalmazásban pedig a kontrolling a tervezési és beszámolási rendszer kialakítását és a vezetői döntésekhez szükséges információkat hangolja össze. (Spremann K., 1992) Mindkét leírásból jól látszik, hogy a kontrolling feladata a vezetők információval történő ellátása, emiatt egy jó kontrollernek

feladata a szakmai trendek követése is, hogy a rendelkezésre álló információkat a lehető legjobb formában tudja a vezetők rendelkezésére bocsátani. Ezt a folyamatos megújulási igényt jól mutatja, hogy a kontrolling rövid története ellenére rengeteget változott a szakma és lekövette a makró- és mikro- gazdaság, a vállalati kultúra és eszközzrendszer fejlődésének különböző szakaszait (Zéman, 2016).

A kontrolling eredetileg az államháztartási kincstárnoki funkcióból alakult ki Franciaországban még az 1300-as években. Később Angliában, majd ennek mintájára az Amerikai Egyesült Államokban is létrehozták az államháztartás gazdálkodásának felügyeletére a kontroller tisztséget. (Hágen, 2008)

A szakma fejlődésének következő jelentős lépése a kontrolling vállalati szférában történő alkalmazása volt. Ez először 1800-as évek végén történt meg, amikor a General Electric először hozott létre kontrolling szervezetet. Tömeges elterjedésére, mint vállalatvezetési funkcióként csak a XX. század első felében került sor. (Szóka, 2007)

1931-ben New York-ban megalakult az első kontrolling szervezet, a Controller's Institute of America (1961-től Financial Executives International), ami kidolgozta a kontrolling működési szabályait. Ebben az időben a kontrolling már a vállalatirányítás segédeszköze. A klasszikus kontrolling kialakulása ebből adódóan a XIX. század végétől és a XX. század közepéig tartó folyamat eredménye. Az első kontrolling szervezet először 1940-ben, majd átdolgozva 1962-ben jelentette meg a „controllershship feladatlistát”. Ez a dokumentum a számviteli területet, az adózással és a biztosítással kapcsolatos kérdéseket, a pénzügyi tranzakciók felügyeletét és az állami rendelkezések nyomon követését egyaránt a kontrollerekhez rendelte. (Szóka, 2007)

Ezt követően a múlt század során lezajlott a kontrolling széleskörű elterjedése Európában is. A II. világháború után a század közepén először Németországban, majd a század végére Magyarországon is elterjedt a kontroller szerepkör használata. Hazánkban főként a tervgazdaságról a piacgazdaságra való áttérésnek, a globális nagyvállalatok megjelenésének és az új vállalatok alapításának volt köszönhető ez a folyamat, mivel ezek a tényezők mind növelték azt az igényt, hogy szükség van arra, hogy a vezetők számára mindig rendelkezésre álljanak a megfelelő információk. Azt azonban érdemes megemlíteni, hogy a kontrolling időbeli elterjedésének különbségein túl más eltérések is vannak az Európában és Amerikában alkalmazott kontrolling folyamatokban, ugyanis a tudományterületi fejlődés során két irányzat alakult ki, a német és az angolszász. A hazánkban is elterjedt német megközelítés szerint a kontrolling egy eszközzrendszer, amely segítségével rendelkezésre állnak a vezetői döntéshozatalhoz szükséges információk. Ezen eszközzrendszer segítségével megvalósíthatóak a tervezés, az ellenőrzés, és a kontroll tevékenységek. A német irányzat szerint a kontrolling tevékenységért külön szervezeti egység fele-

lős a cégen belül. Ezzel szemben az angolszász felfogás szerint a kontrolling a vezetés része, és a vezetők feladata az erőforrások hatékony allokálása, a tervezés és a kontroll feladatok egyszerre történő ellátása. Mindezek alapján elmondható, hogy a két irányzatban eltérés figyelhető meg arra vonatkozóan, hogy "hol a helye" a kontrollingnak a vállalatban belül, viszont az megegyezik, hogy a vezetés és a kontrolling egymástól elválaszthatatlan, mind a két a terület együttes célja a vállalati teljesítmény növelése. A folyamat végén optimális esetben mindkét verzió esetén az érdekeltek számára rendelkezésre áll a szükséges információ és nagyobb biztonsággal hozhatnak a vállalatvezetők döntéseket. (Sütő, 2017)

A valóságban egyébként a két irányzaton kívül vállalati eltérések is megfigyelhetők, hogy milyen feladatok tartoznak a kontrolling szerepkörhöz. Tapasztalataim szerint a legnagyobb különbségek az eltérő cégméretek és tevékenységek között, illetve az eltérő tulajdonosi háttérrel rendelkező vállalatok között vannak. Ez abból adódik, hogy a nemzetközi cégeknél a kulturális különbségek miatt az egyes cégvezetők részéről teljesen más elvárások lehetnek egy kontroller irányába. Bizonyos vállalatoknál a kontroller inkább egy fajta kiemelt számviteli szakértői funkciót tölt be. Az ilyen cégeknél a fő feladatok közé tartozik az elhatárolások elkészítése és a számviteli zárásokban való aktív részvétel. Másol pedig inkább riportok készítésével és bemutatásával foglalkozik a kontroller, amik a vezetői döntéseket támogatják. Teljesen más fajta kontrollingra van szükség egy termelő vállalat, egy szolgáltató vállalat és egy kereskedelmi vállalat esetén, mindegyik estében máson van a fókusz, különböző KPI-ok mentén tudjuk őket elemezni. Mindezek a kijelentések összességében azt mutatják, hogy a kontrolling egy filozófia, egy gondolkodási mód, ami segít az információ menedzsmentben, hogy az adatok vezetők rendelkezésére álljanak. (Zéman et al., 2013)

A cégek közötti eltérések ellenére azt gondolom, hogy vannak olyan tulajdonságok és ismeretek, amikkel minden kontrollernek rendelkeznie kell ahhoz, hogy jó legyen a szakmájában, függetlenül attól, hogy milyen feladatokat lát el.

A megfelelő tudással, tapasztalattal, szakismerettel rendelkező kontrolling szakemberek a cég számára is értéket jelentenek, a szervezeti vagyon részét képezik, így a munkavállaló és a munkáltató részére is értéket képviselnek a piacképes ismeretek. Fejlesztése, működtetése költséges, és jelentős befektetéseket igényel mind a személy, mind a szervezet részéről. (Fenyves et al., 2016) Annak érdekében, hogy a szervezet képes legyen megteremtteni ezt az értéket, aktívan tudjon tanulni, és ezáltal minél eredményesebb, versenyképesebb legyen, a vállalati stratégiába be kell illeszteni a tanulási folyamatoknak a hosszú távú, folya-

matos, valamint tudatos kezelését. (Dobák et al., 2014) A megfelelő ismeretek mellett fontos, hogy a munkakörhöz illő tulajdonságokkal is rendelkezzen a kontroller.

Az 1. táblázat bemutatja, hogy egy jó kontrollernek rengeteg készséggel, ismerettel kell rendelkeznie. A nyelvtudás a legtöbb ilyen munkakörben alapvető elvárás. Mivel a munkaideje nagy részében adatokkal dolgozik a kontroller, így olyan tudással kell rendelkeznie, hogy azokat fel tudja dolgozni és értelmezni tudja őket. Ehhez egyrészt meg kell lennie a szükséges szakmai tudásnak, másrészt pedig meg kell érteni az adott üzlet működését, amihez szükség van a többiekkel való együttműködésre, illetve a rendszerszemléletű gondolkodásra.

A soft skill rész egyik fontos eleme az innovatív gondolkodás. A hard skill részben pedig jól látszik, hogy jelentős a technikai tudás szerepe ebben a munkakörben. Azonban a technika folyamatosan fejlődik, így ezen a területen is szüksége van a kontrollernek az innovatív gondolkodásra. A cégek hatékonyságuk növelése érdekében sokat fektetnek az új rendszerekbe. Ezt mutatja az is, hogy napjainkban egyre nagyobb teret hódít a vállalatoknál a Power BI használata is, ezért fontosnak tartom annak vizsgálatát, hogy egy innovatív kontrollernek vagy kontrolling szervezetnek mennyire kell foglalkoznia ezzel a rendszerrel és mire tudják használni annak előnyeit mindennapi munkájuk során. A Power BI olyan szoftverszolgáltatások, alkalmazások és összekötők gyűjteménye, amely az egymástól független adatforrásokat egymással együttműködő, vizuálisan megragadó, interaktív elemzésekkel alakítja. Hátterei lehetnek Excel-számológépek, vagy felhőalapú és helyszíni hibrid adattárházak gyűjteményei. (Microsoft, 2023)

A Power BI több elemből áll, amelyek együttműködnek egymással. A Power BI három alapeleme:

- A Power BI Desktop nevű asztali Windows-alkalmazás.
- A Power BI szolgáltatás nevű online szoftverszolgáltatás
- A Power BI Mobile alkalmazások.

A Power BI segítségével egyszerűen lehet csatlakozni az adatforrásokhoz, a felhasználó vizuálisan megjelenítheti azokat, feltárhatja a fontos részeket, és ezt bárkivel meg is oszthatja. A rendszernek köszönhetően igazán lenyűgöző riportokat lehet készíteni az adatokból. (Microsoft, 2023)

A Power BI segíthet a pénzügyi, a HR és az operatív területek számára is látványos riportokat készíteni, melyeket önkiszolgáló rendszer révén a végfelhasználók is könnyen tudnak a saját igényeiknek megfelelően tovább formálni. Ráadásul ez a rendszer lehetőséget teremt az automatizálásra is, így hozzá járul a vállalatok hatékonyabb működéséhez, ami napjaink nehéz gazdasági helyzetében különösen fontos.

Egy új BI rendszer bevezetése rengeteg munkával és költséggel jár, ennek ellenére a Forrester Wave kutatása bebizonyította, hogy a Power BI bevezetése nem jelent plusz költséget a cégek számára, sőt hosszú távon jelentős megtakarításokat érnek el, ami a következő okokra vezethető vissza:

- Az egyik legnagyobb költségcsökkentés a felmérés szerint a működési költségekben figyelhető meg a bevezetés után, ami abból adódik, hogy a programnak köszönhetően pontosabb adatok állnak rendelkezésre és az ebből adódó tényalapú döntéshozattal sokkal jobb üzleti döntéseket tudnak hozni a vezetők.
- Emellett a korábbi riportok munkaerőigényének csökkenése szintén kézzel fogható megtakarítást jelent a Power BI-t használó vállalatoknak.

1. táblázat: A kontroller szükséges tulajdonságai

Hard skills	Soft skills
Nyelvtudás MS office magas szintű ismerete Adatbázis kezelési ismeretek Adatok vizuális megjelenítésének képessége Számviteli ismeretek	Aktív hallgató Csapatjátékos Meggyőzőképesség Információ átadás képessége Rendszerszemléletű gondolkodás Probléma megoldó képesség Kreatív, innovatív gondolkodás Precizitás, analitikus gondolkodás-mód

Forrás: (Saját szerkesztés)

– Ezen kívül az egyéb platformok licenszdíjain, a különböző fejlesztéseken, képzéseken is megtakarítások figyelhetők meg hosszú távon, mert ezek a Power BI segítségével alacsonyabb költséggel megoldhatóak.

Ezekből adódóan a Forrester véleménye alapján átlagosan 6 hónap alatt térül meg a Power BI platform bevezetése a nagyvállalatok számára. 3 év alatt pedig 381%-os megtérüléssel (ROI-val) számolnak. (Forrester, 2022)

A rendszert alkalmazó cégeknél nagyobb bizalom figyelhető meg a munkavállalók és a döntéshozók részéről a szolgáltatott adatok irányába. A tapasztalatok szerint a Power BI használata gyorsan terjed az egyes szervezeti egységek között, amikor látják annak hatékonyságát. (Forrester, 2022)

Azt gondolom, hogy a legtöbb Excel alapú riport kiváltható a Power BI segítségével, ugyanakkor ebben a rendszerben az adatokat sokkal jobban tudjuk vizualizálni és ezáltal az érdekeltek számára bemutatni.

EREDMÉNYEK

Ebben a részben az eddig bemutatott elméleti háttér alapján azt vizsgálom meg hogyan hat a kontrolling szakmára a Power BI, mint új trend, illetve megmagyarázom a kapott eredményeket és feltárom a tendenciákat.

A kutatás készítésének időpontjában 2023. szeptemberében hazánk vezető állásportálján 222 kontrolling munkakör van meghirdetve, melyből 27 álláshirdetésben szerepel a Power BI kulcsszó. A vizsgálatok során ezt a 222 elemszámú adatsort használtam fel.

A 2. táblázatban látható, hogy jelenleg a kontroller álláshirdetések 12%-ban elvárás a Power BI tudás hazánkban. Ez véleményem szerint egy jelentős számnak mondható, így aki tartani akarja a lépést a szakmában annak meg kell ismerkednie ezzel a rendszerrel.

Személyes beszélgetések során több nagyvállalatról is hallottam, hogy tervezik a Power BI használatának a bevezetését a jövőben.

A táblázatban megfigyelhető, hogy jelentős eltérés látható a Power BI-t használó cégek arányában a fővárosban és vidéken. Véleményem szerint ez a szakirodalmi részben leírt okokra vezethető vissza, vagyis hogy a kontrolling munkakör vállalatokként eltérő feladatokat takar. Azok közül a cégek közül, ahol a Power BI elvárás mindössze 6 cég volt, ahol nem elvárás az idegennyelv-tudás. Tehát a Power BI használata jelentősebb a nemzetközi cégeknél. A multinacionális vállalatok, pedig nagyrészt Budapestre rakják hazai székhelyüket. Azt gondolom tehát, hogy a vidék és a főváros közötti eltérés annak köszönhető, hogy az eltérő tulajdonosi háttérből adódóan, mások az elvárások egy kontroller irányába. A hazai cégeknél szerintem kicsit egy fajta kiemelt számviteli munkatársi feladatot töltenek be a kontrollerek.

2. táblázat: A Power BI kulcsszó előfordulási aránya a Profession.hu oldalon szereplő kontroller hirdetésekben

Helyszín	Kontroller hirdetések száma	Ebből: Power BI tudás szükséges	Arány (%)
Budapest	146	21	14%
Vidék	76	6	8%
Összesen	222	27	12%

Forrás: Saját szerkesztés

A hirdetések alapján arra vonatkozóan viszont nem lehet következtetéseket levonni, hogy mely szektorok használják leginkább a Power BI-t, hiszen egyaránt találhatóak a cégek között szolgáltató, kereskedő és termelő vállalat is, ráadásul a legkülönbözőbb iparágakban tevékenykednek az érintett hirdetőik.

Jelenleg nem találtam olyan magyar felsőoktatási intézményt, ahol a közgazdászok számára az oktatás részét képezné a Power BI ismeretek elsajátítása. Véleményem szerint ez a jövőben változni fog és előbb utóbb a piaci trendekhez igazodva megjelenik majd a Power BI tárgy, mint szabadon választható kurzus az egyetemeken, hogy a képzőhelyek versenyképes tudást tudjanak biztosítani a hallgatók számára. Ezt a jövőképet erősíti, hogy több külföldi egyetemen is látható már erre példa.

Azt gondolom, hogy ha már azt látjuk, hogy egy-két külföldi egyetemen képzési programjában szerepel a Power BI oktatás, akkor érdemes megvizsgálni, hogy külföldön mekkora igény van erre a tudásra a munkaerő piacon. A világ vezető üzleti közösségi oldalán lekérdezésemkor több ezer kontroller pozíció esetében szerepel a hirdetésben a Power BI kifejezés. Azt gondolom, hogy ez egy jelentős számnak mondható és jól mutatja, hogy nem csak hazánkban terjed a Power BI használata, hanem világszerte. Így azon kollégáknak is érdemes elsajátítaniuk a használatát, akik nemzetközi karriert terveznek.

KÖVETKEZTETÉSEK

Jelen tanulmány azzal a céllal készült, hogy felhívja a figyelmet a Power BI tudás fontosságára a kontrolling szakmában. Azt gondolom, hogy a kutatás során kiderült, hogy valós igény figyelhető meg a munkaerő piacon a Power BI ismeretekre vonatkozóan, mely annak köszönhető, hogy egy a végfelhasználó által is könnyen alakítható, jól értelmezhető rendszerről van szó, ami számtalan adatforrással összekapcsolható. Véleményem szerint aki sikeres kontroller akar lenni annak érdemes elmélyednie a Power BI használatába, jelenlegi riportjainak Power BI-ba történő átültetése a saját munkáját is megkönnyíti a szakmabelieknek, ami az automatizációknak köszönhető és a felhasználók is értékelni fogják a kapott riportokat, hiszen számukra is könnyebben átláthatóak lesznek azok. Mindezek mellett a megszerzett Power BI gyakorlat a jelenlegi trendeknek köszönhetően egy a munkaerőpiacon is értékes ismeretet jelent. Ezen kívül azt gondolom, hogy érdekes kutatási téma lehet a jövőben a Power BI bevezetésének megtérülési vizsgálata, valamint a rendszer használatának a cégek hatékonyságára gyakorolt hatásának az elemzése.

IRODALMI FELDOLGOZÁS

- DOBÁK, M. – FERINCZ, A. – HORTOVÁNYI, L. (2014): A munkahelyi tanulás elősegítésének változásvezetési szempontjai, *MAGYAR TUDOMÁNY* 175: 12 pp. 1458-1466. , 9 p.
- FENYVES, V. – KONDOROSI, F. – KEREZSI, D. – DAJNOKI, K. (2016): Vezetői döntést segítő információk a munkaerővándorlás sajátosságai alapján, *Controller Info*, 4(3), pp. 42–51. ISSN 2063-9309
- HÁGEN, I. (2008): A kis- és középvállalkozások versenyképeségének növelése kontrollinggal, Ph.D értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő 5.p.
- HORVÁTH, P. (1978): Controlling - Entwicklung und Stand einer Konzeption zur Lösung der Adaptions- und Koordinationsprobleme der Führung, In: *Zeitschrift für Betriebswirtschaft*, 48. Jg., 194-208. p. ISSN 0044-2372

- SPREMANN, K. (1992): Grundlagen- Informationssysteme- Anwendungen, Physica Kiadó, Gabler Wiesbaden 23. p. ISBN: 9783409131384
- SÜTŐ, D. (2017): International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS) Vol. 2. (2017). No. 4. 466-477. p.
- SZÓKA, K. (2007): A pénzügyi-számviteli tervezés és a controlling összefüggései és gyakorlata (Különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra), Doktori (PhD) értekezés, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron, 75-166. p.
- ZÉMAN, Z. – GACSI, R. – LUKÁCS, J. – HAJÓS, L. (2013): Management control system in banks BIATEC 21 : 6 pp. 14-17.; 4 p.
- ZÉMAN, Z. (2016): A controlling fejlődéstörténetének főbb irányzatai In: Gazdaság & Társadalom 8 (2) 78-82. p. DOI:10.21637/GT.
- MICROSOFT (2023): A Power BI bemutatása Elérhető: <https://learn.microsoft.com/hu-hu/power-bi/fundamentals/power-bi-overview> (olvasva: 2023.09.08.)
- FORRESTER (2022): Power BI TEI Report Elérhető: <https://powerbi.microsoft.com/hu-hu/> (olvasva: 2023.09.08.)
- Profession.hu (2023): álláshirdetések Elérhető: profession.hu (olvasva: 2023.09.08.)
- Linkedin.com (2023): álláshirdetések Elérhető: linkedin.com (olvasva: 2023.09.08.)